

жавної програми економічного і соціального розвитку України [7], вугільний сектор належить до базових галузей економіки та користується дотаціями, проте ведеться робота над переходом від системи надання дотацій до системи самокупності виробництва. Наявні також зловживання рентабельних вугільних підприємств, які на рівні із збитковими користуються пільгами.

5. Одним із ключових критеріїв для діагностики стану конкурентоспроможності є рівень розвитку інфраструктури. Після багаторічної стагнації вугільна галузь вимагає термінового покращання її інфраструктури. Проте ці питання пов'язані з досить гострими проблемами стабільності фінансових потоків у галузі, оскільки вона завжди була дотаційною.

До другої групи запропонованої схеми (див. рис.) входять фактори мезорівня, які мають прямий вплив на функціонування вугільної промисловості. Відомо, що не кожен регіон України має запаси вугільної сировини. Основні поклади національного вугілля зосереджені у Донецькій, Луганській та Дніпропетровській обл. (до 95%), а також незначні поклади вугілля є на території Львівської, Волинської, Закарпатської, Харківської і Полтавської обл. [8, с. 8; 12]. Майже все рядове вугілля басейну (крім вугілля ДВАТ "Шахта "Надія") надходить на збагачувальну фабрику ПАТ "Львівська вугільна компанія" для перероблення, а реалізація його відбувається за двома схемами: 1) укладанням "прямих" договорів між вугледобувними підприємствами і споживачами; 2) через оператора оптового ринку вугільної продукції – державне підприємство "Вугілля України".

Для ефективного функціонування вугільної галузі важливе значення має наявність галузевих програм її розвитку. Такі програми в основному є складовими довгострокових загальнодержавних економічних програм, і для їх дієвості важливим є залучення до їх розроблення та реалізації безпосередніх практичних учасників вугільної промисловості. Вагомою участю в розвитку галузі також наділені професійні спілки. У високорозвинених країнах світу вони є ефективними захисниками інтересів учасників ринку [9]. До національних професійних об'єднань вугледобувного сектору належать: Всеукраїнське галузеве об'єднання організацій роботодавців вугільної промисловості; Професійна спілка працівників вугільної промисловості України; Незалежна професійна спілка гірників України.

Висновки. Відтак, важливо зазначити, що в сучасних проблемних умовах функціонування вугільної галузі необхідно розробляти дієву систему заходів щодо посилення її розвитку та механізми щодо оптимізації наявних ресурсів та удосконалення інституційного середовища вугільної галузі.

Література

1. Проблеми вугільної промисловості України та викиди парникових газів від видобутку й споживання вугілля: аналіт. доп. / за заг. ред. О. Пласюка. – К., 2010. – 54 с.
2. Річні звіти діяльності ДП "Львіввугілля" у 2011 р., 2012 р., 2013 р.
3. Річні звіти діяльності ДВАТ "Шахта "Надія" у 2011 р., 2012 р., 2013 р.
4. Річні звіти діяльності ДП "Волиньвугілля" у 2011 р., 2012 р., 2013 р.
5. Україна: огляд енергетичної політики / OSCP, 2006. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/Ukraine2006UKR.pdf>

6. Реструктуризація вугільної промисловості: наміри та результати / Центр Разумкова. Журнал "Національна безпека і оборона". – 2003. – № 8. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ucerps.org/ukr/journal_pos.php?y=2003&cat=8&pos=130

7. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

8. Вугільна промисловість України, її значення, особливості розміщення, сучасний стан та перспективи розвитку. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://uchebnik-besplatno.com/natsionalnaya-ekonomika-uchebnik/vugilna-promislovist-ukrajini-jiji-znachennya.html>

9. Антонюк Г.Я. Механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємств молокопереробної галузі в умовах євроінтеграції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Г.Я. Антонюк. – Львів: [Б.в.], 2009. – 20 с.

Почтарук І.С. Институционное обеспечение конкурентоспособности угольной промышленности Украины

Рассмотрены факторы влияния на функционирование предприятий угольной отрасли. Проанализировано состояние и особенности функционирования угольной промышленности региона, исследована динамика основных показателей функционирования угольной промышленности Западного региона Украины. Очерчено институционное обеспечение конкурентоспособности угольной промышленности в Украине. Доказана необходимость разработки эффективной системы мероприятий по развитию угольной промышленности региона, которая должна осуществляться с обязательным учетом внешних и внутренних факторов влияния на ее функционирование и, соответственно, на уровень ее конкурентоспособности.

Ключевые слова: угольная промышленность, Львовско-Волинский угольный бассейн, регион, факторы влияния, институционное обеспечение.

Pochtaruk I.S. The Regulation of Competitiveness Providing of Coal Industry in Ukraine

The factors of influence on functioning of coal industry enterprises are considered. The state and features of functioning of the region's coal industry are analysed. The dynamics of basic indexes of functioning of coal industry of the Western region of Ukraine is investigated. Some regulations for competitiveness providing of coal industry in Ukraine are outlined. The necessity for the development of the effective system of measures is proved concerning the development of coal industry of the region that should be carried out with the obligatory account of external and internal factors of influence on its functioning and, accordingly, on the level of its competitiveness.

Key words: coal industry, Lviv-Volyn coal basin, region, factors of influence, regulations providing.

УДК 658.27

*Проф. С.Й. Сажинець, канд. екон. наук;
аспир. В.Я. Ладнюк – НУ "Львівська політехніка"*

ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто методичні підходи щодо встановлення величини амортизаційної вартості необоротних активів при їх зарахуванні на баланс промислового підприємства. Охарактеризовано порядок визначення теперішньої вартості майбутніх доходів від ліквідації необоротних активів, наведено методу визначення загальної величини ліквідаційних витрат. Висвітлено порядок формування прямих витрат на роботу механізмів та персоналу, яких необхідно задіяти для виконання ліквідаційних робіт, інших прямих та загальнопромислових витрат. Розроблено форму розрахунку амортизаційної та ліквідаційної видів вартості необоротних активів.

Ключові слова: амортизація, амортизаційна вартість, ліквідаційна вартість, малопідприємстві, нематеріальні активи, необоротні активи, основні засоби.

Постановка проблеми. Найважливішими із факторів здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства є його необоротні активи. У процесі використання їхні об'єкти підлягають амортизації, а нараховані амортизаційні кошти належить включати до складу витрат відповідного виду звичайної діяльності підприємства. Зважаючи на те, що амортизаційні кошти є одним із елементів собівартості виготовленої та реалізованої продукції підприємства і безпосередньо впливають на прибутковість та оподаткування його діяльності, а також є важливим джерелом фінансування капітальних інвестицій – амортизаційні процеси, пов'язані із використанням необоротних активів, не можуть відбуватися стихійно, а підлягають системному управлінню. Окремим його елементом має бути формування амортизаційної вартості необоротних активів, величина якої перебуває залежно від їх ліквідаційної вартості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження теорії та механізму нарахування амортизації та використання амортизаційних коштів на вітчизняних підприємствах у своїх наукових працях зробили З.М. Борисенко, Н.Г. Виговська, С.Ф. Голов, В.М. Пархоменко, М.Г. Чумаченко, І.Й. Яремко та багато ін. Проте питання методики визначення та документування результатів розрахунків ліквідаційної вартості необоротних активів при їх зарахуванні на баланс, з метою встановлення їхньої амортизаційної бази, в економічній літературі розглянуто недостатньо.

Мета роботи – обґрунтувати пропозиції щодо формування порядку та визначення величини амортизаційної і теперішньої ліквідаційної вартості необоротних активів та документального оформлення отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу. Методологічні засади нарахування амортизації необоротних активів промислового підприємства для цілей оподаткування його прибутку та бухгалтерського обліку витрат передбачені Податковим кодексом України [1] (далі – ПКУ) та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (далі – ПСБО) 7 "Основні засоби" [2] і ПСБО 8 "Нематеріальні активи" [3]. У цих документах передбачені ідентичні методи нарахування амортизації і для кожного з них визначено відповідну амортизаційну базу, під якою слід розуміти частину первісної або її повну вартість об'єкта необоротних активів, яка підлягає розподілу (списанню) протягом терміну їх використання. Тобто такою базою може бути: первісна вартість об'єкта на дату початку нарахування амортизації; залишкова вартість на початок звітного року; амортизаційна вартість (вартість, яка амортизується), що встановлюється при зарахуванні об'єкта на баланс підприємства.

У процесі використання необоротних активів амортизаційна база щодо конкретних об'єктів може змінюватись внаслідок їх поліпшення (модернізації, реконструкції, ремонтів тощо), переоцінювання та внаслідок впливу інших чинників. За доцільності можна змінювати й метод нарахування амортизації. Інформацію про амортизаційну базу для різних груп необоротних активів наведено у табл. Очевидно, що у більшості випадків цією базою слугує амортизаційна вартість ($A\epsilon$), яку визначають відніманням від первісної вартості необоротних активів ($P\epsilon$) їхньої ліквідаційної вартості ($L\epsilon$):

$$A\epsilon = P\epsilon - L\epsilon \quad (1)$$

Табл. Амортизаційна база за групами необоротних активів промислового підприємства

Вид необоротних активів	Можливий для застосування метод амортизації	Амортизаційна база
1	2	3
1. Основні засоби		
1.1. Земельні ділянки	Не підлягають амортизації	Не встановлюється
1.2. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	1. Прямолінійний	Амортизаційна вартість
1.3. Будівлі	2. Зменшення залишкової вартості 3. Прискореного зменшення залишкової вартості: * – для усіх груп (ПСБО); ** – для груп 1.6, 1.7 (ПКУ)	Залишкова вартість на початок звітного року або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації
1.4. Споруди		
1.5. Передавальні пристрої		
1.6. Машини та обладнання		
1.7. Транспортні засоби	4. Кумулятивний	Амортизаційна вартість
1.8. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)		
1.9. Тварини	5. Виробничий	Амортизаційна вартість
1.8. Багаторічні насадження		
1.9. Інші основні засоби	Методи 1-5* (ПСБО)	Відповідно до методу
	Прямолінійний** (ПКУ)	Амортизаційна вартість
	Виробничий** (ПКУ)	
2. Інші необоротні матеріальні активи		
2.1. Бібліотечні фонди	Прямолінійний	Амортизаційна вартість
	Виробничий	
	Спрощений***	
2.2. Малоцінні необоротні матеріальні активи	Прямолінійний	Амортизаційна вартість
	Виробничий	
	Спрощений***	
2.3. Тимчасові (нетитульні) споруди	Прямолінійний	Амортизаційна вартість
	Виробничий	
2.4. Природні ресурси	Не підлягають амортизації	Не встановлюється
2.5. Інвентарна тара	Прямолінійний	Амортизаційна вартість
	Виробничий	
2.6. Предмети прокату	Прямолінійний	Амортизаційна вартість
	Виробничий	
2.7. Інші необоротні матеріальні активи* (ПСБО)	Прямолінійний* (ПСБО)	Амортизаційна вартість
	Виробничий* (ПСБО)	
3. Нематеріальні активи		
3.1. Права користування природними ресурсами	Усі методи, крім спрощеного	Амортизаційна вартість
3.2. Права користування майном		
3.3. Права на комерційні позначення		
3.4. Права на об'єкти промислової власності		
3.5. Авторське право та суміжні з ним права		
3.6. Інші нематеріальні активи		

* Передбачено ПСБО 7 "Основні засоби", але не передбачено ПКУ.

** Передбачено ПКУ.

*** Назва, запропонована авторами публікації. Відповідно до ПКУ та ПСБО 7 "Основні засоби", амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може наховуватися у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 % його

амортизаційної вартості, та решта 50 %, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 % його вартості.

Первісну вартість об'єктів необоротних активів формують з урахуванням методичних підходів, визначених у ПКУ і ПСБО 7 "Основні засоби" та інших нормативних документах з бухгалтерського обліку.

Ліквідаційну вартість, яка становить суму " ... коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)" [1], визначають у процесі оформлення документів ("Акт-приймання-здавання (внутрішнього переміщення) основних засобів" типової форми № ОЗ-1 [4]; "Акт введення у господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів" типової форми НА-1 [5]), які є підставою для зарахування на баланс нових об'єктів необоротних активів. Тобто ліквідаційну вартість (L_6) визначають як різницю між отриманими доходами від ліквідації необоротних активів ($D_л$) та витратами підприємства на їх ліквідацію ($V_л$):

$$L_6 = D_л - V_л. \quad (2)$$

Зважаючи на те, що єдиної методики визначення ліквідаційної вартості в нормативних документах з організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах України на сьогодні немає, доцільно охарактеризувати окремі методичні підходи щодо вирішення цієї проблеми. У цьому контексті необхідно, насамперед, відповідним розпорядчим документом керівника підприємства сформулювати групу фахівців з питань управління необоротними активами, за якою, крім інших, закріпити й повноваження щодо визначення ліквідаційної вартості необоротних активів. До складу цієї групи необхідно включити висококваліфікованих економіста з питань ціноутворення, інженерів служб головного механіка та головного енергетика, інженера-технолога, інженера-будівельника, бухгалтера тощо.

Першочерговим питанням при визначенні ліквідаційної вартості необоротних активів є встановлення методичних підходів щодо виконання та оформлення розрахунку їхньої теперішньої вартості майбутніх доходів від ліквідації. Для цього, насамперед треба встановити перелік (номенклатуру) та кількість матеріальних цінностей (K_i), які можуть бути взяті на облік від ліквідації, в майбутньому, об'єкта необоротних активів. Цю роботу, використовуючи технічну документацію по об'єкту та іншу довідкову інформацію, мають виконувати інженери групи з питань управління необоротними активами підприємства. Після цього економіст має фіксувати ціни на кожний вид матеріальних цінностей (C_i), визначити їхню вартість (D_i) та загальну величину ліквідаційних доходів ($D_л$) для всієї сукупності (n) матеріальних цінностей. Для розрахунку потрібно використовувати формули:

$$D_i = K_i \times C_i, \quad i = \overline{1, n}; \quad (3)$$

$$D_л = \sum_{i=1}^n K_i \cdot C_i. \quad (4)$$

Наступним етапом на шляху до встановлення амортизаційної вартості необоротних активів має бути визначення теперішньої собівартості майбутніх робіт (послуг) з ліквідації об'єкта необоротних активів, який приймають на баланс підприємства. Незалежно від способу виконання у майбутньому ліквідаційних робіт (підрядного, господарського або змішаного), комісія підприємства з питань управління необоротними активами, насамперед, має встановити їх перелік (наприклад, демонтаж устаткування з фундаменту, перевезення його на спеціальний майданчик, розбирання на вузли, порізка корпусних дедалей тощо). Після цього потрібно обґрунтувати можливості і доцільність застосування конкретного способу виконання ліквідаційних робіт.

Прийнявши рішення про виконання робіт підрядним способом, величину ліквідаційних витрат ($V_л$) необхідно зафіксувати на рівні теперішньої вартості майбутніх підрядних послуг з ліквідації необоротних активів ($P_л$). Цю вартість, зазвичай, встановлюють на підставі відповідних нормативів. Тобто

$$V_л = P_л. \quad (5)$$

До складу витрат на ліквідацію необоротних активів за господарського способу виконання ліквідаційних робіт потрібно включати як прямі, так і загальногосподарські витрати. Їхню загальну величину можна визначити за формулою

$$V_л = V_m + V_n + V_c + V_p + V_z, \quad (6)$$

де: V_m – витрати на використання механізмів, необхідних для виконання ліквідаційних робіт; V_n – витрати на оплату послуг працівників, яких необхідно залучити для виконання робіт з ліквідації необоротних активів; V_c – видатки на загальнообов'язкове державне соціальне страхування працівників; V_p – інші прямі витрати; V_z – загальновиробничі витрати.

З метою розрахунку розміру прямих витрат на роботу механізмів та використання послуг працівників, необхідно встановити перелік ліквідаційних робіт, передбачити технології їх виконання з використанням конкретних механізмів та інструментів і визначити теперішню величину машино- та трудомісткості майбутніх робіт з ліквідації необоротних активів. Ця інформація, а також тарифи вартості машино-години роботи механізмів і тарифні ставки нормо-години затрат праці, буде підставою для визначення відповідних прямих ліквідаційних витрат. Тобто витрати підприємства (V_{m_j}), пов'язані з використанням конкретного механізму (автокран, бульдозер, автомобіль тощо) для виконання робіт з ліквідації необоротних активів, можна визначити як добуток нормативної кількості часу роботи конкретної машини (M_j) та вартості (тарифу, собівартості) однієї машино-години її роботи (T_j)

$$V_{m_j} = M_j \times T_j, \quad j = \overline{1, m}. \quad (7)$$

Якщо для ліквідації об'єкта основних засобів необхідно задіяти декілька (m) різних видів механізмів, тоді формула для розрахунку величини прямих ліквідаційних витрат (V_m) матиме вигляд

$$B_m = \sum_{j=1}^m M_j \times T_j \quad (8)$$

Прямі витрати на оплату праці (B_n) та на загальнооб'язкове державне соціальне страхування персоналу (B_c) за роботи з ліквідації основних засобів можна визначати за формулами:

$$B_n = \sum_{j=1}^f D_l \times T_j \quad (9)$$

$$B_c = \left(\sum_{l=1}^f D_l \times T_j \right) \times C / 100, \quad (10)$$

де: D_l – нормативна кількість часу (год.) роботи працівника відповідної кваліфікації, необхідний для виконання робіт з ліквідації об'єкта необоротних активів; T_j – годинна тарифна ставка оплати праці відповідної кваліфікації (грн.); C – тариф внесків на загальнооб'язкове державне соціальне страхування (%); f – чисельність працівників, необхідних для виконання робіт з ліквідації основних засобів. Інші прямі витрати включають сучасну вартість необхідних для виконання ліквідаційних робіт інструментів, матеріалів, експертних послуг тощо.

Суму загальновиборничих витрат (B_z), доцільно визначати як добуток величини прямих ліквідаційних витрат і відповідного нормативу (H_z), величину якого встановлюють на підприємстві. Тобто суму загальновиборничих витрат доцільно визначити за формулою

$$B_z = \left[(B_m + B_n + B_c + B_p) \cdot H_z \right] / 100. \quad (11)$$

Розрахунок амортизаційної та ліквідаційної вартості доцільно оформити окремим документом, який потрібно додавати до акта про зарахування на баланс підприємства нового об'єкта необоротних активів. Запропоновану форму розрахунку та приклад її заповнення наведено на рисунку.

З метою зменшення трудомісткості розрахунків, ліквідаційну вартість необоротних активів підприємства, враховуючи їх склад та кількість, можна визначати непрямым розрахунком за "типовими представниками". З цієї метою потрібно затвердити нормативи ліквідаційної вартості (у відсотках до первісної вартості) для окремих груп робочих машин (металорізальних верстатів, ковальсько-пресового устаткування, конвеєрів, мостових кранів тощо), транспортних засобів та інших груп необоротних активів.

Висновки. У системі формування амортизаційної політики промислового підприємства одним з основним її елементів є обґрунтування застосування конкретного методу амортизації для відповідних груп, підгруп, класів та об'єктів необоротних активів. Цей процес, своєю чергою, вимагає встановлення амортизаційної та ліквідаційної видів вартості кожного із об'єктів. Їхні значення необхідно фіксувати у спеціальних документах і використовувати для нарахування амортизації упродовж встановленого амортизаційного періоду.

Зважаючи на те, що встановлені методи амортизації в процесі використання необоротних активів можуть змінюватись, то потрібно амортизаційну вартість встановлювати для кожного об'єкта, при його зарахуванні на баланс, незалежно від прийнятого методу нарахування амортизації.

Додаток до акта (про зарахування на баланс об'єкта необоротних активів)
№ 28 від 31.01.2015 р.

Затверджую

Головний механік   Гриців   Гриців М.С.
посада   підпис   прізвище та ініціали

РОЗРАХУНОК
амортизаційної вартості об'єкта необоротних активів

1. Назва об'єкта необоротних активів Прес гідравлічний ПГДД-32416

2. Первісна вартість об'єкта необоротних активів, грн. 56890,00

3. Теперішня вартість майбутніх доходів від ліквідації, грн. 7391,00

4. Теперішня величина майбутніх ліквідаційних витрат, грн. 1560,00

5. Ліквідаційна вартість, грн. 5831,00

6. Доля ліквідаційної вартості у первісній вартості, % 10,2

6. Амортизаційна вартість, грн. 51059,00

Провідний бухгалтер   Петрик   Петрик С.В.
посада   підпис   прізвище та ініціали

РОЗРАХУНОК
теперішньої вартості майбутніх доходів від ліквідації об'єкта

Назва матеріальних цінностей	Одиниця виміру	Кількість	Ціна, грн.	Вартість, грн.
1. Брухт сталевий	т.	2,6	2800,00	7280,00
2. Брухт мідний	кг.	2,9	20,00	58,00
3. Брухт алюмінієвий	кг.	5,3	10,00	53,00
Всього:	-	-	-	7391,00

Старший механік   Петров   Петров С.В.
посада   підпис   прізвище та ініціали
Економіст   Шитка   Шитка Р.В.

РОЗРАХУНОК
теперішньої величини майбутніх ліквідаційних витрат

Назва статей витрат	Одиниця виміру	Кількість	Тариф (ціна), грн.	Вартість, грн.
1. Робота автотранспорту	маш.-год	3,0	146,67	440,00
2. Витрати на оплату праці	норм.-год.	16,0	25,00	400,00
3. Витрати на страхування	%	40,0	-	160,00
4. Порізка на брухт (згідно калькуляції)	-	-	-	300,00
5. Всього прямих витрат	-	-	-	1300,00
5. Загальновиборничі витрати	%	20,0	-	260,00
Всього	-	-	-	1560,00

Механік   Петров   Петров С.В.
посада   підпис   прізвище та ініціали
Економіст   Шитка   Шитка Р.В.

Рис. Форма розрахунку амортизаційної вартості необоротних активів

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р., № 92.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи": Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р., № 242.
4. Про затвердження типових форм первинного обліку: Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р., № 352.
5. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 23.11.2004 р., № 732.

Сажинец С.И., Ладнюк В.Я. Формирование амортизационной стоимости необоротных активов предприятия

Рассмотрены методологические подходы по установлению величины ликвидационной стоимости необоротных активов при их зачислении на баланс промышленного предприятия. Охарактеризован порядок определения текущей стоимости будущих доходов от ликвидации необоротных активов, приведена методика определения общей величины ликвидационных расходов. Отражен порядок формирования прямых расходов на работу механизмов и персонала, которых необходимо задействовать для выполнения ликвидационных работ, прочих прямых и общепроизводственных расходов. Разработана форма документа расчета амортизационной и ликвидационной видов стоимости необоротных активов.

Ключевые слова: амортизация, амортизационная стоимость, ликвидационная стоимость, малоценные необоротные активы, нематериальные активы, необоротные активы, основные средства.

Sazhynets S.Yo., Ladnyuk V.Ya. The Formation of the Amortized Cost of Non-current Assets of the Company

The methodological approaches to set the size of the amortization of the fixed assets while their admission to the enterprise's balance are considered in the article. The order of estimation of present value of the future profits from the liquidation of fixed assets is characterized, the methods to define the total value of liquidation expenses is given. The order of forming of direct expenses on equipment's and staff's work which should be involved to fulfill the liquidation work, other direct and overhead costs are explained. The form of calculation of amortization and liquidation types of fixed assets value is developed.

Key words: amortization, amortization value, liquidation value, low-value fixed assets, intangible assets, fixed assets, capital assets.

УДК 336.71

*Доц. Д.В. Попович, канд. екон. наук –
Львівська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ БІЗНЕСУ В ПЕРІОД КРИЗИ

Розглянуто поняття оцінювання бізнесу, проаналізовано особливості застосування дохідного, витратного та ринкового підходів в оцінюванні вартості бізнесу. Розкрито основні методи в розрізі кожного підходу, виявлено переваги та недоліки їх застосування. Більшість підходів до оцінювання вартості бізнесу ґрунтуються на статистичних показниках і повною мірою можуть бути застосовані в умовах сталого економічного розвитку. Запропоновано врахування низки факторів при використанні кожного з основних підходів оцінювання бізнесу в кризовий період функціонування економіки.

Ключові слова: оцінка бізнесу, підходи та методи оцінки вартості бізнесу, вартість компанії, дисконтування, компанія-аналог, ринкова вартість бізнесу, грошовий потік, кризовий ринок.

Постановка проблеми. Оцінювання бізнесу – одне з найважливіших завдань корпоративного управління. Експертна оцінка бізнесу у кризовий період загалом здатна не тільки допомогти власнику втримати конкурентоспроможні позиції на ринку, вибудувати ділові зв'язки з постачальниками, державними фінансовими органами, налагодити ефективні відносини з кредитними організаціями, але й допомогти правильно сформувати свою поведінку у разі продажу бізнесу чи його частини на ринку. Для вирішення цих завдань існує низка основних підходів, кожен з яких має як сильні, так і слабкі сторони. Для оптимального застосування їх в умовах кризових явищ слід добре володіти особливостями кожного з них, щоб забезпечити пріоритетність того чи іншого підходу для інвестора.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У науковій економічній літературі питанням оцінювання вартості бізнесу приділяється значна увага. Для теоретико-методологічної розробки питань вартісної оцінки бізнесу важливу роль відіграють праці зарубіжних учених А. Дамодарана, Т. Коллера, Т. Коупленда, М. Міллера, Ф. Модільяні, Дж. Мурина, Г. Харрисона, У. Шарпа та ін. Серед вітчизняних науковців, які працюють у цьому напрямі досліджень, можна виділити зокрема таких як: О. Кириченко, П. Круш, О. Кузьмін, Я. Маркус, Т. Момот, Д. Олексіч, С. Панков, О. Шевчук та ін.

Мета роботи – обґрунтувати особливості оцінювання вартості бізнесу в період кризи, визначити основні проблеми і застосування методів оцінювання.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання або визначення вартості різних видів майна та активів має свої корені в класичній та сучасній економічній науці. Принципи та способи оцінювання склалися ще до 40-х рр. ХХ ст., і у багатьох країнах вони здебільшого були подібними. Як професію оцінювачів діяльність визнали вже дещо пізніше, коли гостро постала проблема пошуку справедливих результату оцінювання певного активу. Не випадково одним з основоположних понять у міжнародних і національних стандартах оцінювання є поняття справедливої ринкової вартості (fair market value) – як найбільш імовірної ціни комерційної угоди на відкритому ринку в умовах конкуренції, коли обидві сторони угоди діють розсудливо та без примусу, у власних інтересах, маючи у своєму розпорядженні всю необхідну інформацію щодо предмета угоди.

У галузі фінансової оцінки вітчизняна господарська практика та економічна наука перебувають в процесі початкового розвитку. Відбувається адаптація світових стандартів, підходів і методик оцінювання до конкретних умов сучасного етапу розвитку національної економіки, удосконалюється нормативна база та інструменти державного регулювання оціночної діяльності, освоюються нові високоорганізовані об'єкти оцінки. Під час становлення ринкових відносин в Україні проблема оцінювання бізнесу стає дедалі актуальнішою, а її практична значущість стрімко зростає.

Згідно зі ст. 3 Закону України [6], оцінка майна і майнових прав – це процес визначення їх вартості на дату оцінювання за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами, є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності. Поняття "оцінювання" трактується ширше Національним стандартом №1 [4]: оцінювання – наука про вартість майна, частина економічного аналізу, що здійснюється на визначених наукових принципах та методологічній базі і є сполученням математичних методів і суб'єктивних мір-